

De navngivne ege fordelt på amter («hultræer», jf. s. 317, er ikke medtaget):

KØBENHAVNS AMT nr. 34, 36, 38, 44, 56, 60, 65, 70, 79, 81, 82, 88, 89, 97, 98, 99, 105, 118, 126, 129, 132, 136, 161, 169, 170, 174, 179, 188, 204, 212, 214, 217, 219, 227, 231, 232, 237, 239, 244, 245, 250, 252, 265, 266, 270, 273, 274, 278, 281, 284.

FREDERIKSBORG AMT nr. 1, 14, 23, 37, 62, 63, 85, 119, 123, 135, 149, 150, 151, 160, 180, 181, 182, 191, 196, 201, 224, 234, 247, 263.

HOLBÆK AMT nr. 39, 87, 115, 185, 186, 233.

SORØ AMT nr. 2, 16, 22, 55, 112, 137a, 178, 203, 210, 272.

PRÆSTØ AMT nr. 8, 21, 30, 42, 58, 64, 67, 77, 80, 90, 94, 106, 107, 117, 131, 167, 171, 172, 177, 183, 190, 209, 219, 229, 230, 248, 249, 279.

BORNHOLMS AMT nr. 9, 17, 18, 28, 29, 31, 32, 59, 76, 84, 127, 138, 154, 155, 164, 166, 189, 197, 202, 205, 240, 257, 268, 283.

MARIBO AMT nr. 3, 4, 5, 7, 10, 11, 12, 33, 47, 53, 54, 68, 69, 73, 78, 93, 110, 111, 116, 121, 125,

130, 139, 152, 153, 158, 173, 175, 198, 199, 207, 208, 215, 221, 222, 223, 235, 238, 241, 242, 246, 258, 260, 261, 264, 271, 277, 282, 286.

ODENSE AMT nr. 43, 52, 72, 74, 103, 120, 128, 147, 148, 184.

SVENDBORG AMT nr. 6, 13, 26, 41, 49, 96, 100, 124, 134, 168, 253, 259.

HJØRRING AMT nr. 71, 251.

AALBORG AMT nr. 46, 101, 156, 187.

VIBORG AMT nr. 27, 140.

RANDERS AMT nr. 40, 193.

ÅRHUS AMT nr. 50, 83, 194, 195, 218, 254, 262.

SKANDERBORG AMT nr. 19, 35, 45, 48, 61, 122, 133, 200, 211, 220, 225, 236, 256, 285.

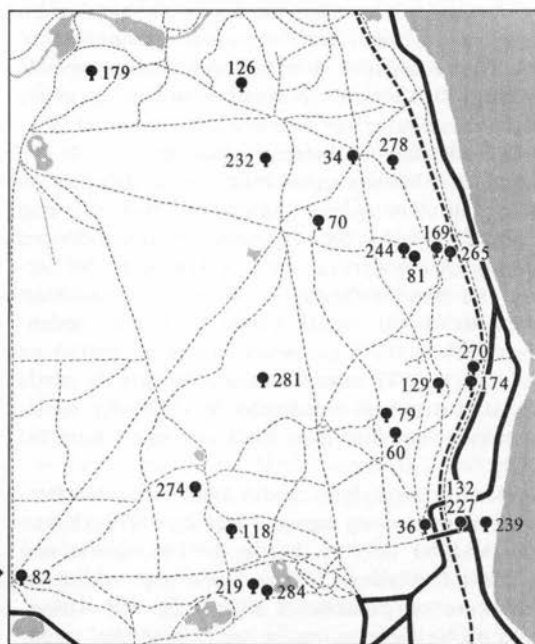
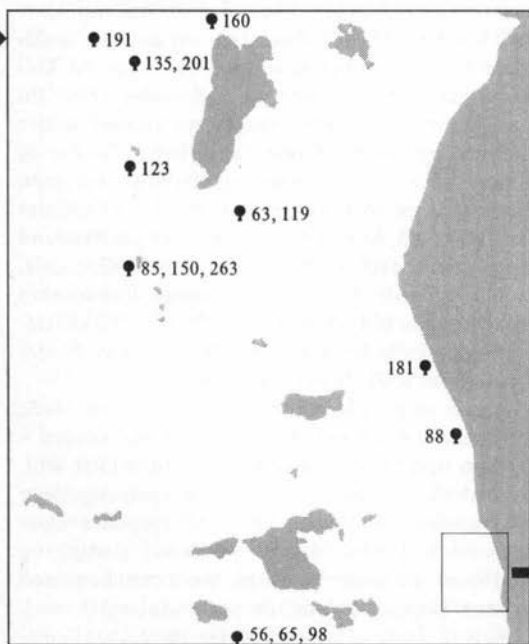
VEJLE AMT nr. 20, 75, 95, 109, 145, 146, 157, 280.

HADERSLEV AMT nr. 102, 143, 144, 163, 216, 267.

ÅBENRÅ-SØNDERBORG AMT nr. 15, 25, 66, 86, 91, 104, 108, 113, 114, 159, 162, 176, 206, 228, 255, 266, 269.

SYDSLESVIG nr. 24, 57, 92, 137, 141, 142, 165, 243, 275, 276.

Kort over nogle navngivne ege. Overfor: Hele landet. Forneden til venstre: Specialkort over Nordøstsjælland. Forneden til højre: Jægersborg Dyrehave. Tallene refererer til omtalen af træerne side 292ff.

SAGN

Om de gamle ege på Lolland blev fortalt, at når Christian IV var i pengetrang, søgte han om penge til køb af egetræ til flåden, købte store egetræer på roden, gav dem statens stempel og lod dem stå som godsernes pant for pengene (1). Når man østfra så mod en gammel eg på Klokkelidbakken i Slaglunde sogn NSjælland, lignede træet et F, men set vestfra et C – vore to kongenavnets forbogstaver (2). Mens Frederik III som prins var student på Sorø akademi (1624–27), faldt en egegren ned på hans hoved, men da den havde et blad med et F og en krone, tydede man det som et godt varsel (optegnet 1670; 3).

Syd for Flensborg skulle et væddemål afgøre striden mellem to sogne om et herreløst føl: mændene fra det ene sogn skulle slaa knude på et fritstående egetræ, det andet sogns mænd vride det en omgang rundt – og de sidste vandt; man spændte et hjul om stammen foroven, spændte heste for og tændte samtidig bål for at opvarme træet (4).

En dreng kørte plovheste, men ville hellere være præst; faderen skældte ud over hans dårlige kørsel, og drengen råbte: Jeg kan lige så let blive præst som denne egekæp bærer blade i morgen! Han stak den i jorden, og den skød blade (5).

Som bevis på en myrdet piges uskyld groede en gruppe ege frem på hendes grav mellem Kongsdal og Undløse (6). – Hovbønder på Bækkeskov svor ved en eg i skoven, at de ville dræbe herremanden, og efter tur lagde de hånden på et leblad stukket i hul i stammen. Endnu i 1930'erne kunne lebladet skimtes i den sammengroede åbning (7). Kværndrup bymænd dræbte de sidste svenske soldater og begravede dem under sognets største ege i Albjergsmarken (8).

Smed på Thurebyegnen brugte som skorsten en meget stor hul eg ved kæmpehøj (9). I Skåstrup Frihed NFyn havde en gammel eg ved roden en åbning stor nok til at en karl kunne krybe derind; en benrad fundet i stammen mente man hidrørte fra en svensk soldat (10), sml. nedenfor. Eneboerske i Gribskov boede o. 1850 i en hul eg (11). Ti mænd kunne samtidig få plads i hult egetræ ved Grodersby Nor Slesvig, en sigøjnerske skal her have født og boet i lang tid (12).

Under Svenskekrigen medio 1600-t skjulte eftersøgte danskere sig længe i hul eg i Tingskoven ved Andkær (13), en hyrdepige i et egetræ ved Kållris v.f. Vissing (14); en kone søgte skjul for svenskere og polakker i en hul eg ved Rosen-vold på Vejleegnen, og en hel familie skal under

krigen have boet i en eg i Daugård skov (15). Syv kosakker skjulte sig i gammel hul eg i skov ved Tørning Sønderjylland, mens fjenden gennemsøgte skoven (16).

En række sagn beretter om skeletfund i hule ege; vedkommende gemte sig i stammen, men kunne ikke komme op igen ved egen hjælp og omkom (sml. s. 295 nr. 29). I Roholm skov lå i gammel fældet eg en kræmmer iført lyseblå frakke (10), man fandt skelettet af en kæmpe og hans sværd i eg i Låsby sogn ved Århus (17), og i Vindinge s.f. Nyborg af en forsvundet svensk officer i hul eg, som lynet flækkede, desuden rester af hans uniform og en pallask (Christian Winther, Hestepreangeren 1839); skelettet af en svensk soldat med hjelm, sabel, gevær m.m. skal også være fundet i hul eg i Flensted Krat (18), i Morud skov ved Langesø NFyn (19), 1835 i Agernæs skov ved Bogense (20) og ved Brændegård nær Brahetrolleborg (21):

Da træet faldt for øksens hug, var stammens indre hul, · og – sagnet lyder næsten som en fabel – · ved siden af et blegt skelet man fandt i dette skjul · en svensk soldats gevær og hjelm og sabel. *Johannes A. Nielsen* (22).

Om adskillige egetræer blev sagt, at de stod ved eller var plantet over en skjult skat. Det gælder den s. 298 nævnte eg i Jægersborg dyrehave, endvidere en eg på Knudshoved og i Lund skov, Lovns sogn (23), i Tisteddal en kedel fuld af penge (24), Hårup ved Silkeborg et »kongeløsen« (25), Bækkebakke eller Bramdrup skov ved Kolding 18.000 rigsdalere og en lang guld-kæde (26), en »skat-skov« ved Døstrup, på Udstrup mark og i skov ved Lillemølle (24). En mængde guld og sølv skal være fundet under gammel eg midt i Gram borggård (27). En eg plantet over skat i Hvidbjerg, Salling, var grøn året rundt og man så lys ved den kl. 12 midnat (28). »For få år siden« stod et sted på Sjælland et gammelt egetræ, hvorom egnens folk sagde, at her blegede trolden sine penge i måneskin (Egede Schack, Phantasterne 1857). – Til skattegravning skulle bruges en spade af egetræ, fældet torsdag nat (Silkeborgegnen; 29).

Vinteren over står vinteregen med visne blade for at hindre mørkets fyrste i at erobre verden – det kan han først, når egen står nøgen (30), sml. bøg bd. 2, træ bd. 4. Mand i pengetrang lånte af djævelen og skulle betale tilbage, når egen stod uden blade; djævelen venter stadig, og vred over de visne blade på træet rev han med klørerne flænger i dem, de ses endnu (31), sml. s. 56.

I en anden sagntype udnyttes egens lange levetid. Kong Hans af Bogø (ved Møn) blev dræbt af en erobrere, hans dronning fik våbenstilstand, til høsten af en udsæd var bjærget – og hun såede agern, deraf opvoksede Øster- og Vesterskov (32), sml. bøg bd. 2. Et par jyske nabokonger stredes altid om grænsen, da den ene døde, krævede den anden hans land, men dronningen fik lov til først at høste en udsæd, og hun såede eg og bøg (33). Det samme kneb blev brugt af ejeren af Lengsholm i Vendsyssel (34), enkefruen til Oksholm på Øland (28), grevinden på Klavsholm ved Randers (35) og fruen til Uggerslevgård på NFyn (25).

Møllejejer tilbød at købe en mægtig eg i Brændesgårdshave på Bornholm, men fik pure afslag: den skulle blive stående, om så Vorherre kom for at hente den. Kort efter blev træet splintret af et lyn (36).

Gribsøes mørke vand skal stamme fra egetræer, som prinsesse kastede deri for at søstre ikke skulle bygge et slot ved søen (36b). – I eventyr lover kongen sin datter til den, der kan skaffe det smukkeste egetræ (37).

En familie i Vordingborg har plantet ege og »man kan på hver enkelt se, hvordan han var, som plantede den – en er en smule prangende, en anden tvedelt, osv.« (38).

LITTERATUR: (1) 551 6/10 1965; (2) 941c 165; (3) 338 95; 848 19, nr. 3; (4) 488f 4,53; (5) 488i 4,278; (6) 161 1906/23: 246 (1919); (7) 65 10/5 1944; (8) 1007 1896,69; (9) 418 12; (10) 827 2,2,1844,58; 278 9,1936,174; (11) 269b 2,110; (12) 885 19,1943,221; (13) 488 8,1886,172; (14) 488i 4,91; (15) 891c 1,104; (16) 161 1906/23: 3045 (1921); (17) 466 117; (18) 161 1906/23: 2185 (1946); (19) 488i 4,120; (20) 278 1936, 94; 289 8,1936,24f; (21) 488j 4,43; (22) 646 72, sml. bøg bd. 2; (23) 488i 3,470f; 488 4,261,380 og 6,227; (24) 488i 3,477f; (25) 310 1,60; 488i 3,477 jf. 464; (26) 488i 3,474f; 955 1932,108; (27) 488j 4,109f; (28) 161 1906/23: 1639; (29) 328c 154f; (30) 173 1926–27,74; (31) 934 238 (1932); (32) 891b 2,50f jf. 303; 107 1949; (33) 488i 4,20; (34) 488i 3,275,382; (35) 488i 4,246; (36) 449 1938,43; (36b) 941c 55; 263 1943, 327; (37) 488 5,1881,83ff; (38) 161 1906/23:495.

BRANDTRÆER

En tro, som navnlig har været befæstet i Sønderjylland, gik ud på, at en bygning eller hel by »forbrand«, dens beboeres ulykke eller sygdom (sml. s. 317) kunne hensættes (bindes) i et træ, oftest en eg; blev træet beskadiget, fældet eller det visnede, brød branden ud respektive skete ulykken, kom sygdommen (1). Sml. bøg bd. 2,

ask og træ bd. 4. *Brandtræ*-troen kan have sin oprindelse i den erfaring, at egen oftere rammes af lyn end f.eks. bøgen (bekræftet af kgl. skovbetjentes indberetning til Rentekammeret; 2); træet nær gården eller huset kunne altså virke som en slags lynafleder, af samme grund måtte man i tordenvejr ikke søge ly under et egetræ (3). Sjælland:

Fem-seks ege på Vester Egedes præstegårdsmark måtte ikke fældes, for så brændte byen (4), sml. bøg bd. 4. – *De krumme Ege* er brandtræer for Vordingborg, se s. 296 nr. 42.

Bornholm: *Brændte Ole* og *Nøgleegen*, se s. 295 nr. 29 og s. 306 nr. 197.

Fyn:

Fire ege nord for Hvidkilde gods måtte af ukendt grund ikke fældes (5), sml. hestekastanie bd. 3. – Blev gammel eg ved Frederiksgave fældet, blev gårdens kreaturer syge og døde; 1935 stod kun den barkløse stamme tilbage (6). – Rødderne af gammel knudret eg ved Hindsgavl gik ind under avlsgården; når træet forsvandt, skulle gården brænde (7). – Hultræ ved Skytsholm, se s. 320, og på Lindholm s. 318. – Eg på mark i Etterup, der sker en ulykke, hvis den fældes (8). – Eg på Tjørnehøjsbanken i Hårby sogn, fældes den, synker kirken i jorden (9).

Jylland:

Gammel eg i Bolunds have ved Horsens – gårdens brandtræ (10). – Kæmpestor eg i Skanderborg dyrehave; når Christian IV opholdt sig på slottet, skal han have bundet sin hest til træet. Der vil ske byen noget, hvis det falder. Under julestormen 1901 mistede egen den venstre »arm«, nogle år efter blev den højre ramt af et lyn og brækkede oktober 1958 af i et stormvejr (11).

Ved en meget stor eg på mark i Sindbjerg skal en munk være nedmanet, og visse gårde brænder, hvis den fældes (12). – Gammel eg i Dalbygårds have ved Kolding – gårdens brandtræ (13). – Eg med hensat brand i Ildsved by (14). – Gammel eg ved Hastrupgårds voldgrav fredes som gårdens brandtræ (15). – Gammel eg ved præstegården i Bredsted, gården brænder, når træet fældes eller grene fjernes (16).

Eg ved Brandbjerggård i Kollerup sogn, lynet slår ned i gården, hvis den fældes (o. 1925; 17). – Eg på mark ved Hvilsbjerggård i Gaverslund sogn groede frem, hvor gårdejeren blev myrdet (eller begravet), det spøjte ved træet, og blev det fældet, skulle gården brænde (18). – Eg på Andkær mark ved vejen til Graverslund; alle gårde i Andkær ville brænde, hvis man fældede træet, 1910 blev det alligevel ryddet (19).

Eg ved Ravnsminde i Vejstruprød; blev den fældet eller forsvandt den på anden måde, skulle også gården forsvinde. 1908–09 faldt nogle store grene af, og kort efter brændte to længer. Man afstivede træet med stænger og jernbånd (20).

Brandtræ i Obling, Sdr. Bork sogn (8). – Eg omtrent midt i Hornelund by måtte ikke fældes, en mand havde set den nærmeste gårds forbrand i den; træet visnede, men blev ikke ryddet (21). – Eg ved Uhegården n.f. Billund, blev den fældet, brændte laden; man gjorde det vinteren 1957–58, og 17/3 1958 styrtede et jettfly ned og antændte laden (22).

Skanderup Nørgård brænder, hvis man fælder en lille isoleret eskeskov ved gården (23). – Et af to store egetræer (uvist hvilket) var brandtræ ved og for gård i Grarup (1924; 24). – Eg overfor sprøjtehuset i Halk er ejergårdens brandtræ (1934; 25). – Gammel eg på gårdsplads i Sillerup indtil o. 1915; gårdens brand var sat hen i den og brød ud, når man fældede træet. Da ejeren havde gjort det, blev gården antændt af gnister fra en hestesko (26).

Eg i have i Mølby, brandtræ for en del af byen; fældet (27). – Eg på mark tæt ved Røddinggård var gårdens brandtræ; engang begyndte man at hugge i stammen og straks røg det fra bygningerne. Træet faldt o. 1880 og lå, til det rådnedes væk (28). – To store ege vest for Gram måtte aldrig ryddes, for så brændte hele byen (29). – Eg foran gård i Ø. Åbølling, hvis træet gik ud, ville gården brænde, derfor passede man det omhyggeligt. Er nu fældet (30). Fårgårdens forbrand er hensat i en gruppe ege ved mergelgrav s.f. gården (31). – Vældig eg ved gård i Abild var dens brandtræ (32). – Der er sat ild hen i to ege ved huse i Havsted, Ravsted sogn; den ene blev fældet, uden at der skete noget, den anden fredes (33).

Brandtræ i Åbenrå, omtalt s. 291; ved og for Thielsgård i Skovby (34). – Hul eg i Løjt Kirkeby, måske sognets ældste træ, der var sat gårdbrand i det (35). – Ældgammel eg ved Styrptom i Barsmark var gårdens brandtræ; efter fældningen viste det sig, at træagler var slået i borehuller i stammen (36).

Nogle store ege skal binde ildebranden i Skadegård ved Fasbro (36, 37). – Sygdomstræ ved Hostrupskov, se s. 320. – En gårds forbrand var sat i den ca. 700-årige eg i Felsted, som gav frøplanter til Skamlingsbankens beplantning; nedfaldne grene måtte ikke bruges som brændsel, men skulle rådne bort (38). – Eg ved Buskmose, Rinkenæs sogn, var gårdens brandtræ (39).

To ege i »Paradis«-marken Dybbøl er præste-

gårdens brandtræer; da man begyndte at hugge i det ene træ, gik samme dag ild i gårdens mødding og arbejdet blev indstillet. Præstegården brændte 1923, men træerne fik lov at stå (40).

Det ene af to egetræer på Troldhøj ved Sandbjerg er brandtræ for Skovfogedgården; høj og træ er fredlyst under Nationalmuseet (41). – *On-detraet* ved Nybøl med indsat sygdom er omtalt s. 318. – Gammel eg mellem gårde i Tandsryd og Stensgård var den ene gårds brandtræ. Blev fældet 1942 og ved opskæringen til gavntræ fandt man i stammen en indboret, røgsværtet træprop (41). – Gammel eg ved Bagmose i Ulkebøl sogn er gårdens brandtræ, ved ejerskifte følger en formaning om at værne træet (42). – Brandtræ ved og for Augustenborg hovedgård; andre mener, at hele Augustenborg brænder, hvis træet fjernes (43), sml. træ bd. 4.

Marknavnet Brend Eg i Ketting, nævnt 1690, har vel været en gårds brandtræ (44). – Stor eg ved vejen mellem Ketting og Asserballe skov fredes som brandtræ for en gård i sidstnævnte by (42). – Eg med indsat ild og skade for gård i Helleved, se s. 307 nr. 206.

Den eneste eg i en række elme ved Egen kirke rummede brand, ulykke og sygdom for flere af sognets ejendomme. Under et tordenvejr foråret 1909 splintredes en stor gren, og kort efter (pinseudag) brændte en lade og en smedje som følge af lynnedslag. Da træet faldt i stærk storm oktober 1948, vakte det uro i mange hjem – samme dag brændte da også en gård i Elstrupskov og en lille pige dræbtes af en maskine, mange følte sig overbevist om, at det ikke var sket, hvis træet stod endnu. Tæt ved kirken boede en »klog« kone, som erklærede, at træet og hun ville dø samtidig. Den dag egen faldt, døde hun af et slagtilfælde, godt 90 år gammel. Ved opskæringen fandt man i stammen flere indsatte træpropper (45).

Meget stor og gammel eg ved indkørselen til Guderup præstegård rummede gårdens brand; træet faldt for en storm begyndelsen af 1805 og samme år brændte gården (42). – Gammel eg på langdyssen Klingsten ø.f. Brandsbøl skov blev 1933 officielt fredet som brandtræ for ejerens gård (42). – En eg omtales 1855 som brandtræ for den Aichelbergske gård i Nordborg og menes at være den gamle eg, som endnu (1944) står i en gårdhave (41).

Sydslesvig:

Stor fredlyst eg ved Lyshøj – fældes den, vil der ske en ulykke (46). – Eg på lille høj på Klostermarken, Fysing; skønt den stod i vejen for markarbejdet, turde ingen fjerne den. Fældet o. 1914

og mange spejdede da mod Kaleby kirke, som skulle vende sig omkring, når træet faldt (47).

Ulykkestræet i Oksager, se s. 311 nr. 275, og hultræ på markskel i Damholm s. 317. – Fritstående, helt vissen eg er brandtræ for gården Freienwill i Angel (47). – Stor eg ved Gammelgård i Tolkskovby med gårdens hensatte brand; er gået helt ud, men fredes stadig (1935; 47). – Stor eg på eng i Skolderup er landsbyens brandtræ (47).

Ejendommen Rokrogs brand blev sat i stort egetræ ved vejen mellem Svakketorp og Rabøl (47). – Fire ege stillet i firkant ved kirkesti i skellet mellem Tolk og Grumby med Grumbygårds hensatte brand; da man fældede dem, brændte det på gården (47). – Eg på jordlodden Gammeltoft ved Brodersby var brandtræ for en gård og fik lov at stå, til det rådnede bort (47).

Klog mand satte gården Pojkers forbrand hen i kæmpestor eg ved gården, træet er ofte ramt af lyn (1935; 47). – To store ege i Boholt fredes som brandtræer for en gård (47). – Esmarks forbrand er sat i et stort, fredet egetræ syd for landsbyen (48). – Eg ved gård i Havrup var nabogårdens brandtræ (49). – Et brandtræ ved Ulsnæs kirkes klokketårn (50). – På eng ved gård i Torsballe stod en eg, hvori gårdens brand var hensat, derfor blev træet fredet (51).

Man mente, at en række ulykker stammede fra eg i gårdhave i Borre ØMøn, og o. 1865 fældede man derfor træet (52).

LITTERATUR: (1) 159 1928,54ff; 806i 49–76; (2) 398 1837, 283f; (3) 19 277; (4) 1009 1920,96 (1911); (5) 161 1906/31d: 1035; (6) 278 1935,15; (7) 488i 2, 550; 161 1906/31d: 967; (8) 161 1906/23: 969,2571; (9) 161 1906/23: 1009; (10) 795 nr. 20,1957; (11) 400 28/11 1958 jf. 455 8/6 1952; (12) 161 1906/31d: 2308; (13) 854 3,1935,95; (14) 488 4,263; (15) 107 1940; (16) 488i 5,493f; (17) 161 1906/31d: 2362; 955 1934,168; (18) 955 1936,252; 713 50f; 161 1906/23: 2571; (19) 488i 2,551f; 161 1930/5: 2612; (20) 725 19/3 1958; (21) 257 6,1923,68; (22) 159 1928, 61; (23) 161 1906/23: 3016; (24) 357 18,181; 488j 2, 461f,464; (25) 161 1932/5: 3042; (26) 488j 2,461; 580 58f; (27) 783b; (28) 161 1906/31d: 3084; (29) 161 1906/23: 3117 (1947); (30) 885 5,1928–29,69f; (31) 885 10,1933–34,174; (32) 769 113; (33) 885 11,1934–35,25f; (34) 885 11,1934–35,25; 769 112f; (35) 488j 2,462f; 769 113; (36) 614 1845,570; 161 1906/23: 3224; (37) 357 18,179; (38) 885 8,1931–32,158 og 20, 1944,36; (39) 885 20,1944,33,35f; (40) 885 19,1943, 60ff;(41) 944b 216; 885 23,1947,190; (42) 885 23, 1947,158; (43) 885 28, 1952,62f; (44) 161 1906/23: 3296 (1939); (45) 885 14,1937–38,118f,120f,122f,129;

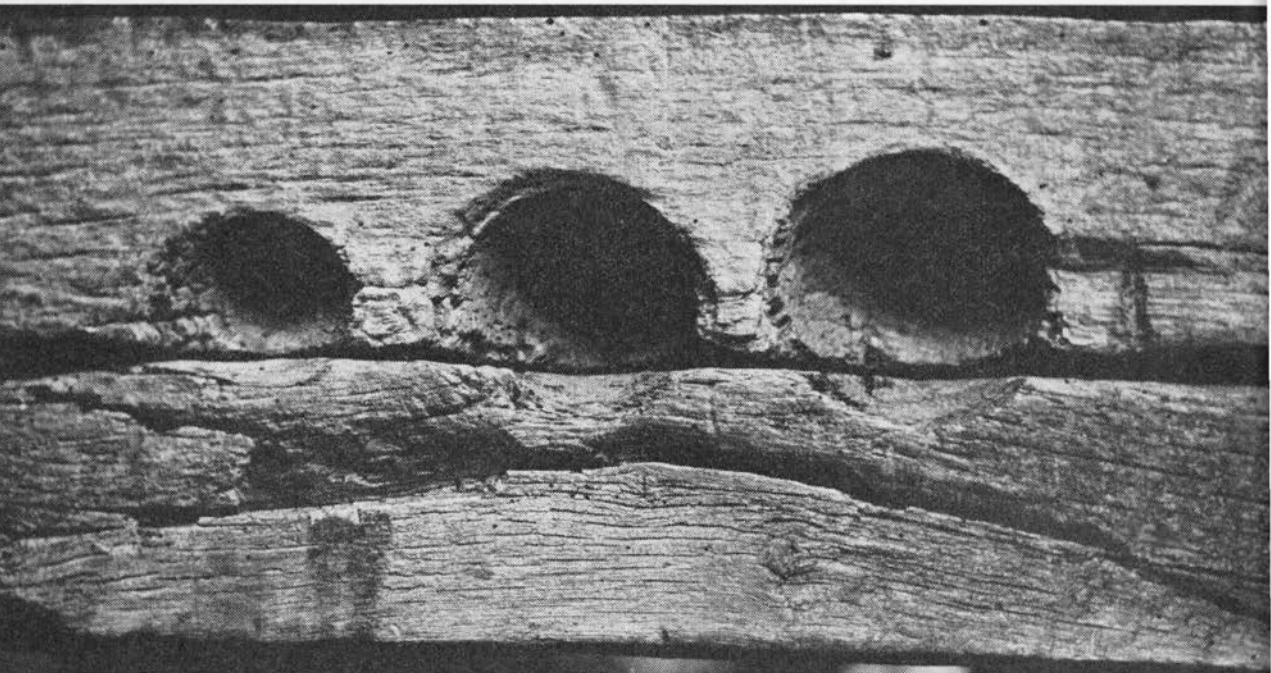
(46) 359 6,XV; 357 18; 885 14,1937–38,123; (47) 885 17,1941,231 (o. 1900); (48) 885 16,1939–40, 107; (49) 885 18,1942,222; (50) 161 1906/23: 624.

SYGDOM OVERFØRES TIL EG; HULTRÆ

Udbrød smitsom sygdom i besætningen, f.eks. kvægstæ, skulle med roterende gnidepind tændes »nøddild« i en egestolpe (1). For at læge »avedspor«, et dybt bensår som følger af at træde på et hul, hvori kæv var drejet rundt, skulle en egespån lægges over såret og et vriddbor drejes avet om (NSjælland; 2).

Klog kone i VJylland lod dødt får af en syg flok lægge i mosen og slå en egepæl gennem det i djævelens navn (3). Bullenskab skulle prikkes tre gange med 3 egepinde og disse vædet med spyt kastes bort (4); patient med broksskade føres en fredag morgen ved aftagende måne til egetræ og stilles med ryggen mod sydsiden, et søm gnedes tre gange korsvis over skaden og slås derefter i træet (5). På forhekset person skulle lægges egeblade plukket mellem 15/5 og 8/9 og oplødt i vand, det onde blev da trukket ud og kunne sættes i hul eg, som fik sygdommen (Gråsten; 6). For modsot og svindsot: der bides i eg og signeformular siges tre gange (7), for pludselig lamhed: ved aftagende måne slås med egespån tre gange på patienten og hver gang siges »Jeg hugger det, som er træet«, hvorefter spånen brændes (7), for gigt: i egen anbringes en seddel »Egetræ! Gigten plager mig, den rivendes gigt plager mig såre ofte. Eg! behold den i år og dag, indtil den mig forlade må. Amen!« (ØJylland; 8); et ligkistesøm anbringes bag løsnat barkstykke tillige med en seddel »Eg, jeg kløver dig, eg, eg – tilgiv mig det!« Når barkstykket er groet til igen, forsvinder gigten (SSlesvig; 9), eller patienten skulle ved midnat tavs omfavne egen, se op mod toppen og sige: Her står jeg, eg! al min gigt sender jeg dig! her bliver du stående, mig forgående. I Gud Faders, Søns og Helligånds navn! –den første, som stak en kniv i træet, fik gigten, og patienten måtte aldrig nærme sig det (SFyn; 10).

Gigt og tandpine kunne også overføres til træet med patientens neglestumper eller nogle hovedhår anbragt i et borehul, bag et løsnat barkstykke etc.; smerterne svandt, hvis stamme og bark groede sammen igen (SSlesvig, Fyn; 11). Tandpine overførtes med neglestumper, der stiltiende ved midnat blev gravet ned tæt ved egens sydside (Fyn; 12), et sådant træ måtte ikke fældes (sml. s. 315). – To mænd, som 1930 på et markskel ved Damholm (Angel) ryddede en eg, blev begge syge (13). 1912 huggede ejeren nogle

Egestolpe med spor efter »nødild« tændt ved hjælp af en roterende gnidepind for at fjerne sygdomme fra kvæget. (ES).

grene af et »ondetræ« ved Nybøl og fik kort efter halsbylder, det samme overgik naboen, da han havde fjernet nogle grene, som hang ud over hans mark (14). En eg på Lindholm ØFyn måtte ikke fældes, så længe patienterne levede (15). 1862 fandt man i Askeby VMøn i en stor opskåret egekævlle et hul med 10 afskårne fingernegle i en klud; et lignende fund er gjort ved Kolding (16). Klog mand i Odsherred prikkede med søm ved den smertende tand og slog det ind i en egestolpe (17). – Barnets først tabte tand skulle presses ind i et egetræs bark, lukkede barken sig over den, fik barnet stærke tænder (18).

En eg kan ved roden vokse ud med to stammer, som et stykke oppe forenes, eller en gren er bøjet ind mod og groet sammen med stammen, således at der blev dannet en større eller mindre åbning.

Sådanne hultræer, kludetræer, ondtræer, sygege, sundhedsege eller øjetræer blev i de fleste landsdele til o. 1900 (for enkeltes vedkommende synes overtroen endnu levende) brugt til kure: patienterne (mest børn) krøb eller blev ført nøgen gennem hullet – »gennem egens symbolske fød-

selsåbning fødtes den syge til ny sundhed« *Martin A. Hansen* (19). En sygeeg skulle være opvokset af et agern, et rods kud duede ikke (Vejleegnen; 20). Man brugte også en anden metode: patient med brok føres om foråret af to hjælpere tre gange nøgen gennem en ung egs flækkede stamme, det gøres stiltiende efter solnedgang og ved månens aftagende, der snøres sejl-garn om stammen, og efterhånden som den gror sammen igen, bliver patienten rask (VSlesvig; 21). Barn med brok føres tre torsdage gennem spaltet eg og denne bindes sammen; blev træet ryddet, fik barnet atter brok (Fyn; 22).

Nogle hultræer havde navne:

Krampetræet i Nøddebo Holt NSjælland til o. 1880; børn med engelsk syge (rakitis), der kunne skyldes forhekselse, blev i 1860'erne trukket gennem åbningen mellem to stammer (23).

Et hultræ ved Ryegård på Roskildeegnen nævnes o. 1890 (24), se træ bd. 4.

Stor og kraftig eg på mark ved Kirke Eskildstrup i Holbæk amt havde foroven to sammengroede stammer, gennem den aflange åbning trak forældre efter solnedgang et sygt barn og hængte som offer et stykke af dets tøj på en gren (25).